

Sygn. akt II CK 327/05

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 stycznia 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak (sprawozdawca)

SSN Henryk Pietrkowski

Protokolant Maryla Czajkowska

w sprawie z powództwa J.B. i D.B.

przeciwko "E." Spółce Akcyjnej

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 12 stycznia 2006 r.,

kasacji powodów

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 1 lutego 2005 r., sygn. akt [...],

oddala kasację i odstępuje od obciążenia powodów kosztami postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Zaskarżonym przez powodów J.B. i D.B. wyrokiem z dnia 1 lutego 2005 r., Sąd Apelacyjny oddalił apelację powodów od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 19 lipca 2004 r. W sprawie tej poczyniono następujące ustalenia.

W dniu 24 lipca 1997 r. Powodowie zawarli z „E.” SA umowę ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych budynku, w którym mieściła się lecznica dla zwierząt. Suma ubezpieczenia została określona na 100.000 zł. W dniu 17 grudnia 1997 r., w wyniku pożaru, ubezpieczony budynek uległ zniszczeniu. Powodowie, opierając się na uproszczonym kosztorysie odbudowy lecznicy, zażądali od pozwanego zapłaty kwoty 125.446,66 zł. tytułem odszkodowania, obliczonego z uwzględnieniem podatku VAT.

Bezspornym w sprawie jest, że powodowie odbudowali lecznicę po pożarze systemem gospodarczym. Nie byli oni płatnikami podatku VAT i nie rozliczali wydatków związanych z odbudową lecznicy w ramach kosztów prowadzonej działalności gospodarczej.

Pozwany po zweryfikowaniu kosztorysu, dokonaniu zaakceptowanej przez powodów korekcie wartości robót budowlanych, zakwestionowaniu doliczenia do wartości robót 22% podatku VAT i po określeniu stopnia zużycia budynku na 56% ustalił odszkodowanie na kwotę 48.369 zł.

Sąd Okręgowy ustalił należne powodom odszkodowanie na kwotę 67.161,41 zł. za uzasadnione uznając doliczenie 22% podatku VAT do wartości prac budowlanych i elektrycznych. W związku z tym ustaleniem, wyrokiem z dnia 19 lipca 2004 r. zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 20 tys. zł. Apelację wniesioną przez pozwanego Sąd Apelacyjny oddalił, aprobuując ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu I instancji.

Na skutek kasacji wniesionej przez pozwanego Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w zakresie oddalającym apelację pozwanego co do kwoty 13.491 zł. Przyjmując, że odszkodowanie nie może przewyższać wyrządzonej

szkody w ubezpieczonym mieniu, gdyż prowadziłoby to do bezpodstawnego wzbogacenia, co byłoby niezgodne z celem i istotą ubezpieczenia majątkowego, Sąd Najwyższy zakwestionował stanowisko Sądów I i II instancji, że do prac wykonanych przez poszkodowanych systemem gospodarczym należy doliczyć podatek VAT, ponieważ w okolicznościach sprawy prowadziłoby to do bezpodstawnego wzbogacenia uprawnionych do odszkodowania. Ponadto Sąd Najwyższy stwierdził, że podatek VAT może doliczać do ceny podmiot, który jest do tego uprawniony, a w przypadku powodów taka sytuacja nie zachodzi.

Wyrokiem z dnia 24 lipca 2003 r. Sąd Apelacyjny, po ponownym rozpoznaniu sprawy, uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w zakresie objętym wyrokiem Sądu Najwyższego, tj. w części uwzględniającej powództwo o kwotę 13.491 zł. i w takim samym zakresie przekazał sprawę Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Jednocześnie Sąd Apelacyjny zalecił Sądowi Okręgowemu wyjaśnienie kwestii, czy podana przez biegłego wartość odtworzeniowa budynku obejmuje podatek VAT, ustalenia, jakiej wysokości stawka VAT winna być zastosowana przy obliczaniu wartości materiałów wykorzystanych przy odbudowie oraz ostatecznego ustalenia wysokości należnego powodom odszkodowania z uwzględnieniem faktu, że powodowie, nie będący płatnikami podatku VAT, odbudowali lecznicę po pożarze systemem gospodarczym.

Ponownie rozpoznając spór Sąd Okręgowy obliczył wysokość należnego powodom odszkodowania na kwotę 44.713,49 zł., a skoro powodowie otrzymali już odszkodowanie w kwocie 48.202 zł., to żądanie wypłaty dalszej kwoty 13.491 zł., jako nieuzasadnione, Sąd oddalił. Orzeczenie zostało oparte na następujących ustaleniach. W sprawie poza sporem było, że suma ubezpieczenia budynku wynosiła 100.000 zł, stopień zużycia budynku wynosił 37% a koszty rozbiórki wynosiły 5% wysokości szkody. Sąd uznał, że wartość odtworzeniowa budynku przy realizacji systemem gospodarczym wynosi 93.836,01 zł. (koszty robocizny - 23.556,72 zł + koszt użytych materiałów z 7% podatkiem VAT - 67.759,22 zł + koszty pracy sprzętu z 7% podatkiem VAT - 2.521,07 zł

Powodowie wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości zarzucili w apelacji naruszenie art. 805 § 2 pkt 1 k.c. przez

jego niewłaściwe zastosowanie, art. 65 § 1 k.c. przez dokonanie błędnej wykładni postanowień umowy ubezpieczenia - w związku z §§ 27.1, 29.1, 31.2 owu oraz art. 233 k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i dokonanie błędnej i dowolnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego.

Rozpatrując sprawę Sąd Apelacyjny uznał, że apelacja jest nieuzasadniona. Sąd II instancji stwierdził, że niemożliwe było uwzględnienie zarzutu wadliwego obliczenia przez Sąd I instancji wysokości poniesionej przez powodów szkody, polegającej na nie uwzględnieniu podatku VAT przy wyliczaniu kosztów robocizny. Stosownie bowiem do treści art. 393 k.p.c. Sąd Apelacyjny, przy ponownym rozpoznaniu sprawy, związany był wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy, zaś Sąd Okręgowy związany był wykładnią Sądu Apelacyjnego z mocy art. 386 § 6 k.p.c. Sąd Apelacyjny wskazał, że w rozpoznawanej sprawie Sąd Najwyższy, odnosząc się do treści art. 8 ustawy o działalności ubezpieczeniowej wyraził pogląd, iż doliczenie podatku VAT do prac wykonanych przez poszkodowanych systemem gospodarczym prowadziłoby do bezpodstawnego wzbogacenia uprawnionych do odszkodowania. Koszty robocizny, które ponieśli nie były powiększone o ten podatek, zatem jego uzyskanie przy obliczaniu odszkodowania prowadziłoby do bezpodstawnego wzbogacenia, ponieważ kwota podatku powodów nie obciążała.

W kasacji powodowie, wnosząc o uchylenie wyroku w całości, zarzucili naruszenie: art. 805 § 2 pkt 1 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie, art. 65 § 1 k.c. przez dokonanie błędnej wykładni postanowień umowy ubezpieczenia z § 27.1 pkt 1, § 29.1 owu, art. 393¹⁷ k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że przy ponownym rozpoznaniu sprawy sąd orzekający był związany poglądem Sądu Najwyższego, że „doliczenie podatku VAT do prac wykonanych przez poszkodowanych systemem gospodarczym prowadziłoby do bezpodstawnego wzbogacenia uprawnionych do odszkodowania”, co stanowi oczywiste naruszenie przepisów postępowania i miało istotny wpływ na wynik sprawy (art. 393 § 2 k.p.c.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zarzuty podniesione kasacji nie zasługują na uwzględnienie. Przede wszystkim nie jest trafny zarzut naruszenia art. 393¹⁷ k.p.c. Sąd Najwyższy, rozpoznający kasację od pierwszego wyroku Sądu Apelacyjnego, który zapadł w tej sprawie wskazał, na co słusznie zwracają uwagę skarżący, że doszło w nim do naruszenia art. 805 § 2 pkt 1 k.c. Jak wynika z uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego naruszenie to polegało na tym, że wbrew wyraźnej zasadzie wynikającej z tego przepisu, odszkodowanie jakie miałyby zapłacić pozwany Zakład Ubezpieczeń przewyższałoby wysokość szkody powstałej wskutek pożaru, jako zdarzenia przewidzianego w umowie. Sytuacja taka miałyby miejsce, jeżeli do robót, które powodowie wykonali sami systemem gospodarczym, doliczono by podatek VAT. W sytuacji gdy w okolicznościach rozpoznawanej sprawy było bezsporne, że roboty budowlane i elektryczne wykonali sami powodowie, to brak było podstaw prawnych do naliczania od tych robót podatku VAT. Odszkodowanie jakie należy się powodom, na podstawie umowy ubezpieczenia nie może więc obejmować wartości tego podatku, jeżeli wydatki poniesione na usunięcie skutków szkody obejmowały tylko koszty robocizny poniesionej przez powodów bez podatku VAT.

Wbrew zarzutowi podniesionemu w kasacji Sąd Apelacyjny i Sąd Okręgowy były więc związane taką interpretacją art. 805 § 2 pkt 1 k.c. Nie ulega zaś wątpliwości, że wykładnia ta odnosiła się do okoliczności rozpoznawanej sprawy, ściśle zaś do bezpodstawnego zwiększenia o wartość podatku VAT należności za roboty budowlane i elektryczne, które powodowie wykonywali sami. Gdyby więc wspomniane Sądy orzekając ponownie w tej sprawie, podzieliły stanowisko pozwanych i uznały, że powodom należy się jednak odszkodowanie obejmujące także wartość podatku VAT, to wtedy naruszyłyby art. 393¹⁷ k.p.c., gdyż nie zastosowałyby się do wykładni art. 805 § 2 pkt 1 k.c. sformułowanej w tej sprawie przez Sąd Najwyższy.

Pozostałe zarzuty podniesione w kasacji są w istocie polemiką ze stanowiskiem wyrażonym w wyroku Sądu Najwyższego, który pierwotnie orzekał w rozpoznawanej sprawie. Z tego względu, w związku z wyraźnym brzmieniem art. 393¹⁷ k.p.c., nie mogą być wzięte pod uwagę. Na marginesie należy tylko zauważyć, że teoretycznie w jednej kwestii można przyznać rację skarżącym. Jeżeli odszkodowanie jest przyznawane w sytuacji, gdy nie jest wyjaśnione w jaki

sposób nastąpi usunięcie skutków zdarzenia, które szkodę wywołało, to zakład ubezpieczeń nie ma podstaw aby wartość koniecznych robót liczyć bez podatku VAT. W sytuacji jednak, gdy nie ulega wątpliwości, tak jak w rozpoznawanej sprawie, że ubezpieczony wykonał określone roboty sam, a więc nie ma podstaw, aby do wartości tych robót doliczać podatek VAT, to przyznanie odszkodowania w wysokości obejmującej ten podatek, naruszałoby przepis art. 805 § 2 pkt 1 k.c. i prowadziło do bezpodstawnego wzbogacenia ubezpieczonego.

Mając na uwadze powyższe względy Sąd Najwyższy, na podstawie art. 393¹² k.p.c., orzekł jak w sentencji.